

A bankszámlalefedettség már nem akadály a elektronikus fizetés terjedésének

Készpénz, kártya, átutalás, vagy okostelefon? Az MNB számára kiemelkedő jelentőséggel bír a lakossági fizetési szokásoknak, valamint a különböző fizetési módok használati arányának és az azok közötti döntés motivációinak a vizsgálata. Ennek érdekében az MNB korábbi 2014-es¹ és 2017-es² kutatásait követően 2020 őszén 1500 fő megkérdezésével ismét reprezentatív kérdőíves felmérést végzett a hazai lakosság fizetési szokásairól és preferenciáiról. A hasonló fókuszú jegybanki adatfelvételek világszerte rendszeresnek mondhatóak, a közelmúltban az Európai Központi Bank is publikálta az eurozóna 19 tagországra kiterjedő felmérésének tapasztalatait³, így eredményeinket nemzetközi kontextusba helyezve is vizsgálhatjuk.

Közelmúltban kérdőíves felmérés alapján készített [tanulmányunk](#) főbb eredményeit négyrészes cikksorozatunkban mutatjuk be. A jelenlegi első cikk az elektronikus fizetési módokhoz és a készpénzhez való hozzáférés helyzetét mutatja be. További cikkeinkben pedig azt vizsgáljuk, hogy a felnőtt lakosság milyen arányban használja az egyes fizetési módokat, majd a lakosság egyes csoportjaira jellemző fizetési mód használatába, illetve a mögöttes motivációkba nyújtunk betekintést.

A hazai felnőtt lakosság több, mint 90 százaléka rendelkezik hozzáféréssel valamilyen elektronikus fizetési módhoz, a 60 év alattiak és az érettségizettek esetén ez az arány pedig közelít a 100 százalékhöz. Ennek ellenére sem elhanyagolható, de az elmúlt években csökkenő tendenciát mutat azok száma, akik jövedelmüket készpénzben kapják. Aki bankszámlájáról jut készpénzhez, jellemzően havi 1-2 alkalommal, nagyobb összegeket vesz fel, vélhetően a költségek minimalizálása érdekében. Az elektronikus fizetések népszerűbbé és elérhetőbbé válása mellett is szinte mindegyikünk pénztárcájában található még valamennyi készpénz.

Napjainkban a hazai háztartások mintegy 90 százaléka rendelkezik legalább egy bankszámlával, illetve bankkártyával, ami 6 év alatt 10 százalékpont körüli emelkedést jelent. Az egyes fizetési módok használatát alapvetően befolyásolja az azokhoz való hozzáférés. Aki nem rendelkezik bankszámlával, az értelemszerűen kizárólag készpénzben tud fizetni vagy jövedelemhez jutni. A bankszámla és a bankkártya hiánya a vásárlások esetén is jelentős korlátot jelent, hiszen a klasszikus vásárlási helyzetek során jellemzően a kártya és a készpénz között választhatunk, melyeket a jövőben egyre több esetben egészíthetnek ki az azonnali fizetésre épülő megoldások. A fenti korlátok hazánkban csak igen alacsony, és folyamatosan csökkenő mértékben vannak jelen. A felnőtt lakosság 87 százaléka rendelkezik legalább egy bankszámlával és 85 százaléka legalább egy bankkártyával, további 4, illetve 5 százaléknak pedig háztartásuk más tagjain keresztül van lehetőségük számla- és kártyahasználatra. A bankszámlával nem rendelkezők leggyakoribb -, bár

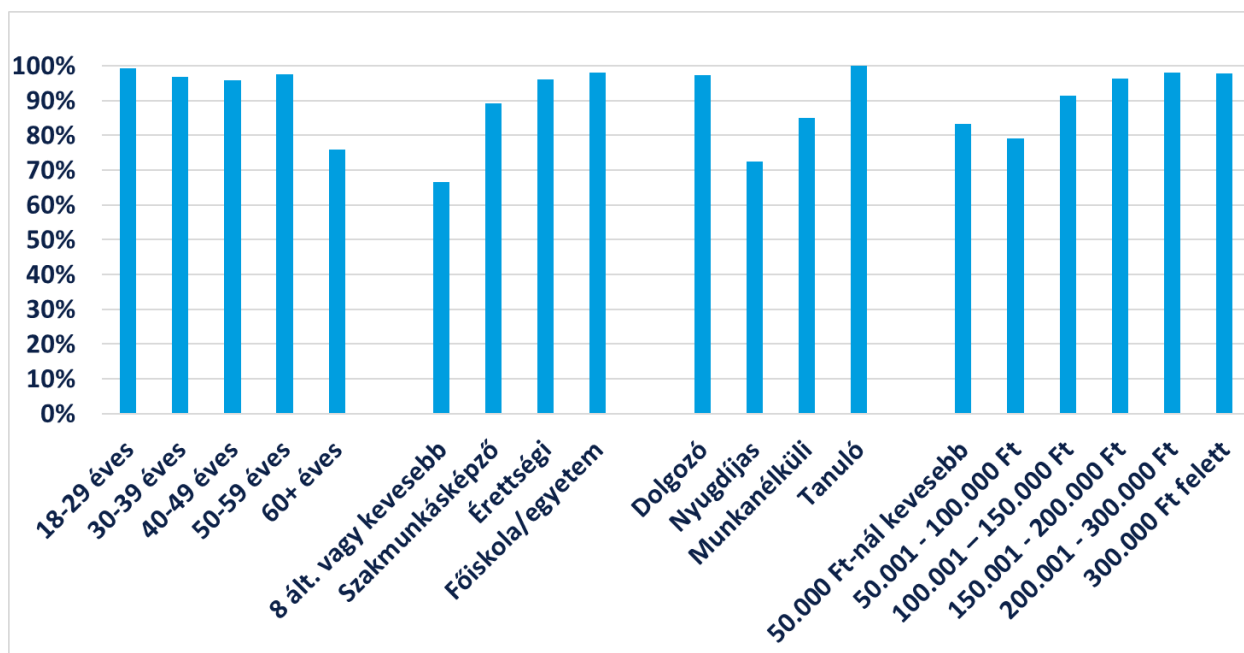
¹ <https://www.mnb.hu/letoltes/2-ilyes-varga.pdf>

² https://www.penzugyiszemle.hu/upload/documents/vegso-2018-4-mpdf_20190117135317_86.pdf

³ <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ecb.spacereport202012~bb2038bbb6.en.pdf>

az évek során valamivel csökkenő arányban jelen lévő – indoka, hogy nem érzik szükségesnek a számlanyitást, emellett azonban kisebb – de a korábbi évekhez képest növekvő – arányban megjelenik a túl költséges fenntartásra való hivatkozás, valamint a pénzintézetekkel szembeni bizalmatlanság is.

1. ábra: A lakosság bankszámla-lefedettsége szociodemográfiai csoportonként

Forrás: MNB, saját szerkesztés

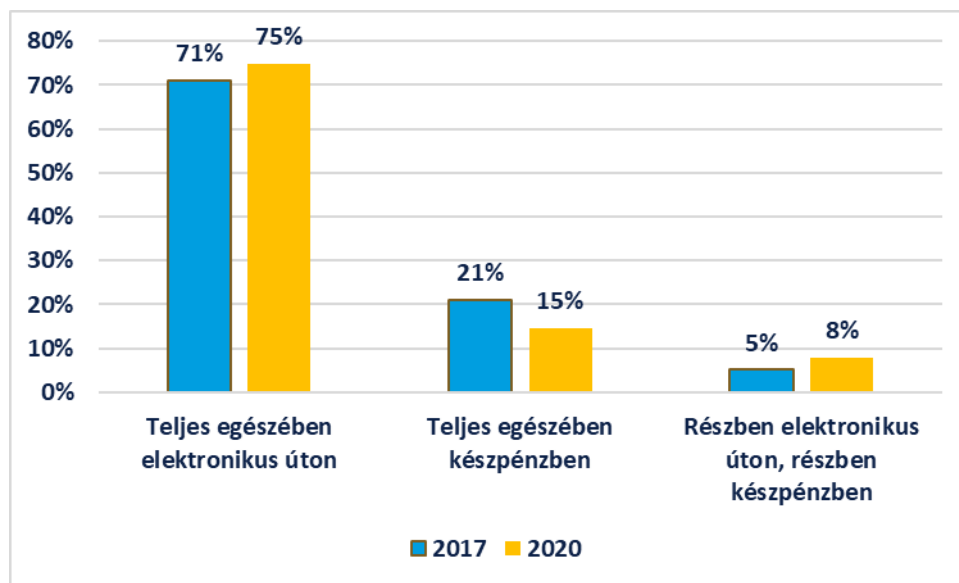
Megjegyzés: a bankkártya-lefedettség mértéke csoporttól függően 0-3 százalékkal tér el a számlára vonatkozó adatoktól

A 60 év alatti felnőttek több, mint 95 százalékának van hozzáférése valamilyen elektronikus fizetési lehetőséghez. A lefedettség a korábbi felmérésekkel összehasonlítva 6 év alatt átlagosan közel 10 százalékot emelkedett, és napjainkra a 60 évnél fiatalabb, valamint az érettségivel vagy annál magasabb fokú végzettséggel rendelkező csoportok esetén 95 – 100 százalék között alakul, vagyis szinte teljeskörűnek mondható. Ezzel szemben azonban a 60 év felettiek közel negyede, az alapfokú vagy annál alacsonyabb végzettségűek pedig mintegy harmada nem rendelkezik sem bankkártyával, sem bankszámlával, ezekben a társadalmi csoportokban tehát nem elhanyagolható azok aránya, akik számára jelenleg is a készpénz jelenti az egyetlen elérhető fizetési módot. A számlához való hozzáférés mintegy 91 százalékos hazai aránya az eurozóna 98 százalékos átlagos értékével összehasonlítva nem mondható kiemelkedőnek, azonban a bankszámlával nem rendelkezők csoportjába Magyarországon elsősorban a legidősebb korosztályok tartoznak, így a jelenlegi lefedettségi szint érdemben nem hátráltatja az elektronikus fizetések további elterjedését.

A készpénzes jövedelmek egyre csökkenő arányban ugyan, de napjainkban is jelen vannak a magyar gazdaságban, különösen a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők, a fizikai munkát végzők és a vállalkozói tevékenységet folytatók esetén. Bár ma már sokak számára

magától értetődőnek tűnhet, hogy fizetésünk bankszámlára érkezik, melyről később igény szerint vehetünk fel készpénzt, a magyar gazdaságon belül továbbra sem elhanyagolható azok aránya, akik részben vagy kizárólag készpénzben jutnak bevételhez. Felmérésünk eredményei szerint a hazai felnőtt lakosság 75 százaléka kizárólag átutalással, 8 százaléka vegyes formában, míg 15 százalék csak készpénzben kapja jövedelmét. Jellemzően utóbbi csoportok esetén ez magával vonja a mindennapi tranzakciók során történő nagyobb arányú vagy akár kizárólagos készpénzhasználatot is.

2. ábra: Rendszeres jövedelem formája, valamint annak megváltozása 2017 és 2020 között

Forrás: MNB, saját szerkesztés

A 2017-es adatokhoz viszonyítva a kizárólag készpénzes bevétellel rendelkezők aránya 6 százalékponttal csökkent, azaz szignifikáns eltolódás figyelhető meg az átutalásos jövedelmek irányába. Az egyes szociodemográfiai csoportokat tekintve elmondható, hogy a rendszeres készpénzes jövedelmek kiemelten jellemzőek a 60 év felettiekre, a nyugdíjasokra, a vállalkozói tevékenységet folytatókra, valamint legalacsonyabb végzettségű rétegekre. Utóbbi csoport esetén az arány megközelíti az 50 százalékot is.

Nemzetközi összehasonlításban elmondható, hogy a készpénzes jövedelmek aránya az eurozóna országai között jelentős szórást mutat, a hazai érték pedig – bár meghaladja az európai 11 százalékos átlagot – de a hasonló helyzetű államok adataihoz képest (pl. Szlovákia: 24 százalék, Litvánia: 20 százalék) kedvezőnek mondható.

A készpénzfelvételi szokásokra továbbra is jelentős hatással van a havi kétszeri ingyenes felvétel lehetősége, a hazai lakosság európai összehasonlításban ritkán, de alkalmanként jelentősen nagyobb összegben vesz fel készpénzt. A jövedelmüket kizárólag elektronikus formában kapók készpénzt kell felvegyenek, ha az általuk végzett tranzakciókat – akár személyes preferenciáikból adódóan, akár kényszerűségből – bankjegyekkel és érmékkel szeretnék teljesíteni. A hazai lakosságot tekintve elmondható, hogy a rendszeres elektronikus jövedelemmel rendelkezők közel

negyede (23 százalék) jellemzően nem végez ilyen tranzakciót, míg a fennmaradó réteg tipikusan havi egy (36 százalék) vagy két alkalommal (28 százalék) vesz fel készpénzt. Az alacsony gyakoriság háttérében vélhetően a havi kétszeri ingyenes készpénzfelvétel lehetősége áll, melynek hatása már korábban is megfigyelhető volt. Az egy alkalommal átlagosan felvett pénzmennyiség értéke 59 300 forintot tesz ki, a válaszadók havonta pedig összesen 84 500 forinthez jutnak ilyen módon. Érdeemes megemlíteni tovább, hogy a készpénzfelvétel ma már szinte teljes egészében egyet jelent az ATM-berendezések használatával, a bankfióki vagy postán történő pénzfelvétel csak az idősebb korosztály, valamint a kistelepüléseken élők esetén ér el kimutatható arányt.

A nemzetközi adatok szintén megerősítik, hogy a magyar lakosság európai viszonylatban kevés alkalommal és nagy összegekben vesz fel készpénzt. Az eurózónára jellemző átlagos, 88 eurós egyszeri mennyiség ugyanis (az EKB felmérés idejének megfelelő, 2019-es középárfolyamon számolva) még nominálisan is mindössze 28 000 forintnak felel meg, mely kevesebb mint fele a hazai 59 000 forintos adatnak, a különbség pedig vásárlóerő-paritáson számolva még jelentősebbnek adódik.

Majdnem mindenki tart magánál különböző okok miatt készpénzt. A készpénz, mint fizetőeszköz használatát tekintve fontos információt hordoz, hogy mindennapjaink során milyen értékben hordunk magunkkal bankjegyeket és érmeket, mivel több kutatás is megerősíti, hogy a fogyasztók hajlamosak a – különböző okokból – náluk lévő készpénz minél gyorsabb elköltésére. Felmérésünk nem tért ki a megtakarítási, felhalmozási célú készpénztartásra, kizárólag az aktuálisan pénztárcában, esetleg zsebben tartott pénz értékére vonatkozóan tartalmazott kérdést.

A hazai lakosság mindössze 2 százalékára igaz, hogy egyáltalán nem hord magával készpénzt, amely arra enged következtetni, hogy **jellemzően az elektronikus fizetéseket preferálók is tartanak maguknál bizonyos mennyiségű bankjegyet vagy érmét**, akár biztonsági tartalékként, akár kényszerűségből, mivel mindennapi tranzakcióik egy részét csak készpénzben tudják teljesíteni. A magyarok pénztárcáiban átlagosan 12 800 forint található, a lakosság túlnyomó része, 73 százaléka azonban ennél kevesebb készpénzt hord magánál, 39 százalék esetében pedig annak értéke az 5 000 forintot sem éri el.

A cikksorozat következő részéből kiderül majd, hogy pontosan hogyan is költjük el a pénzünket, azaz a különféle fizetési módokat a lakosság mekkora része és milyen szituációkban használja.

„Szerkesztett formában megjelent a Világgazdaság.hu oldalon 2022. január 5-én.”